



*Organ för svenskarna i Estland.*

## Fran de svenska sommarkurserna i Göteborg.



*Grupp av kursdeltagare.*

Såsom ett led i arbetet för att i utlandet sprida kännedom om Sverige och svensk kultur samt på samma gång såsom en generalinspektion av de svenska utlandslektoratens verksamhet ha i sommar kurser för svensk-kunniga utländska studerande varit anordnade i Göteborg. Såväl vad beträffar deltagareantalet som programmets omfattning och kvalité måste kurserna betecknas som tämligen enastående. En av de estländska deltagarna, fröken D. Tomasow från Baltischport, har för Kustbon berättat ett och annat om kurserna.

— I kurserna, som pågingo hela augusti månad, säger fröken Tomasow, deltog icke mindre än 23 utländska studerande från sex olika länder. De flesta voro från Tyskland, de

övriga från Holland, Danmark, Lithauen, Lettland och Estland. Från Estland deltog, utom fröken Tomasow, fil. mag. Päss från Tartu, fröken K. Luud från Tallinn och fil. stud. H. G. Sivers från Tartu. Alla kursdeltagare hade större eller mindre förkunskaper i svenska språket, några talade redan svenska tämligen flytande. Under kursernas första skede var givetvis den direkta undervisningen i svenska språket det viktigaste. Denna undervisning leddes av fyra nuvarande eller förutvarande svenska utlandslektorer. Deltagarna voro indelade i fyra grupper alltefter sina förkunskaper. I regel inleddes varje dag med två timmars språkundervisning, vilket dock så småningom minskades av. Den övriga delen av förmiddagen

upptogs av föreläsningar i en mängd olika ämnen. Ett flertal hölls av kursernas rektor, prof. Vilh. Lundström, som talade om svenskarna i utlandet, svenska språket m. m. och därvid icke heller försummade att gå närmare in på frågorna om estlandssvenskarna och Estlands svenskbygd, Rågöarna och Vormsö o. s. v., vilket naturligtvis speciellt intresserade de estländska deltagarna. Men dessutom medverkade ett flertal av Göteborgs högskolas lärarekrafter. I konsthistoria föreläste professor Romdahl, i biologi prof. Skottsberg, i zoologi prof. Jägerskiöld, i historia doc. Lönroth. En föreläsning om svenskt fromhetsliv hölls av domprosten Ysander i Göteborg.

Synnerligen värdefulla inslag i programmet utgjorde demonstrationerna av industrianläggningar och olika verksamhetsområden av svenskt handels- och näringsliv i Göteborg med omnejd. Dessa demonstrationer föregingos i allmänhet av orienterande föredrag av fackmän på olika områden. Så förevisades t. ex. Svenska kullagerfabriken efter föredrag av en av dess direktörer och Göteborgs hamn under ciceronskap av en sjökapt. Eftermiddagarna användes till utflykter åt olika håll såväl inom som utom Göteborg. I Göteborg besöktes Slotsskogen och Botaniska trädgården. Flitigt studerades också stadens olika muséer. Utflykter företogs till Särö, Bohus fästning, Onsala, Kungsbacka, Alingsås, Vänersborg och Trollhättan. Vid en färd till Vinga

(Forts. sid. 3.)

Prof. SIG. CURMAN:

## Pirita kloster och det kulturella samarbetet mellan Estland och Sverige.

### III.

Det är icke min mening att här närmare ingå på de redan utförda arbetena i Pirita.

Min avsikt är endast att framhålla hurusom ur och omkring detta samarbete i Pirita småningom vuxit upp ett alltmera vidgat samarbete mellan estniska och svenska vetenskapsmän, ett samarbete som synes ha tendenser att utvidgas alltmera.

Förutom doktor Berthelson har en ung svensk arkitekt arbetat med uppmätning av klosterkyrkan, ett arbete som senare slutförts av en estnisk arkitekt. Jag tror icke, att jag misstager mig, om jag påstår, att arbetet i Pirita gav upphovet åt tanken att åter anställa en svensk såsom professor i konsthistoria vid Tartu universitet. Och sedan Sten Karling kallats till denna post har han sökt kontakt med arbetet i Pirita, delvis övervakat det samma och dit placerat estniska lärjungar. En av dessa, magister A. Tuulse, kom tack vare sitt arbete i Pirita i tillfälle att besöka Sverige, där han under ledning av doktor

Berthelson och doktor Erik Lundberg, det svenska riksantikvarieämbetets avdelningschef för byggnadsvård, fick tillfälle studera och praktiskt deltaga i en del svenska ruinkonserveringsarbeten.

Nästa steg var doktor Lundbergs besök i Estland för att studera Pirita. Därvid kom han i tillfälle att studera även andra ruiner i Estland, t. ex. Padise klosterruin, för vars planerade konservering han utarbetat ett utförligt P. M., som torde komma att vara till nytta för de framtida arbetena därstädes.

Kontakten är sålunda vunnin. Samarbetet är börjat, låt vara i blygsamma former, men det går framåt och utvecklar sig. Redan har åtminstone ett 10-tal estniska och svenska vetenskapsidkare tack vare arbetet i Pirita kommit i fruktbar kontakt och vänskapligt umgänge med varandra. Symbolen har visat sig fruktbar.

Och det är lyckligtvis ej endast på konsthistoriens område, som estniskt-svenskt kulturellt samarbete kommit till stånd.

På arkeologiens, etnografiens, geologiens, historiens, språkforskningens och medicinens områden hava gemensamma kurser hållits. Ömsesidiga studiebesök av studenter och professorer göras, föreläsare utbytas mellan universiteten. Det gemensamma blodomloppet börjar åter komma igång, åtminstone på vissa punkter. Av hittills vunna erfarenheter att döma, torde man både på svensk och estnisk sida ha anledning vara glad åt vad som sker för att öka det kulturella utbytet och samarbetet.

\*

Den som under sommarmånaderna besöker kyrkoruinen i Pirita mötes vid inträdet i det ståtliga rummet av anblicken av två bredvid varandra hissade flaggor, en estnisk och en svensk. De smälla glatt och broderligt med dukarna i solskenet uppe på det lilla sydöstra hörntornets flaggstång. Jag kan aldrig se dem utan en viss rörelse. De äro som två bröder, som återfunnit varandra i arbetet för kultur och rätt. Må solen fortfara att skina på dem!

(Slut.)

## Sverige erhöll koalitionsregering.

Sveriges nya regering blev en koalitionsregering under socialdemokratisk ledning. Fyra av den sista regeringens ledamöter få kvarstanna i kanslihuset.

Ministerlistan i sin helhet erhöi följande utseende:

Statsminister: Per Albin Hansson.

Utrikesminister: Rickard Sandler.

Justitieminister: K. G. Westman.

Försvarsminister: Janne Nilsson.

Socialminister: Gustav Möller.

Kommunikationsminister: Albert Forslund.

Finansminister: Ernst Wigforss.

Ecklesiastikminister: Arthur Engberg.

Jordbruksminister: Axel Pehrsson.

Handelsminister: Henning Leo.

Konsultativa statsråd: Östen Undén och Sture Centerwall.

Regeringsskiftet ägde rum vid extra konselj på måndagsförmiddagen.

## Vid Birgittas klosterruin i Tallinn.

I sekler fem du nu redan stått och mint om det som varit och gått. En rest nu blott finns å Pirita strand från klostret förmulnat, begravt i sand.

Här var det fordom en helig plats, som blev till smulor, glimmer och kvarter, ty allt är förgångligt på vår jord, det är ett sant, bestående ord.

Fordom nunnor vid altar', i gång här mässat och bedit dagen lång. I sina celler i tryggt bo de bådo om sällhet, frid och ro.

Men så en dag av rövarhand skövlades klostret med mord och brand. Det var en blodig och stormfylld tid, som skändade klostrets ro och frid.

Nu ligger klostret i spillror och grus, men ofta jag hör som ett stilla brus från orgelspel och från nunnors sång — ett eko från det som var en gång.

**Erik Smolense.**

## Från de svenska...

fyr fick man lära känna den västsvenska kustnaturen och en resa till Hindås gav en föreställning om hur det inre av landet såg ut. Alla dessa utfärder företogs med bussar eller båtar som kostnadsfritt ställts till förfogande av respektive ägare. Särskilt tilltalade hade deltagarna varit av besöket i Trollhättan och den stormiga färden till Vinga fyr.

Tillfällena till festlig och kamratlig samvaro voro många. Första kvällen voro kursdeltagarna inbjudna till en välkomstfest, i vilket professorerna, kursernas lärare och ett antal göteborgsstudenter deltog. Andra kvällen voro främlingarna studentkårens gäster. Varje lördagskväll anordnade dessutom studentkåren dans, varvid bland annat de utländska gästerna fingo lära sig att dansa svenska danser, hambo och andra trevliga saker.

Det säger sig nästan självt att svenskarna även ekonomiskt ordnat det så fördelaktigt som möjligt för kursdeltagarna. Endast för kost och logi fingo kursdeltagarna själva betala. Resekostnaderna från och till Göteborg täcktes helt och hållet av stipendier. Kursernas sekreterare och byråchef var studentkårens ordförande, fil. kand. G. Svärd.

En smula tröttsamt var det väl i början, sade fröken Tomasow, och kanske allt för mycket på en gång för att ännu ha hunnit smältas. Men på samma gång försäkrade vår meddelare, att det hade gått bra att följa kurserna och att kunskaperna i svenska språket avsevärt förbättrats under Sverige-vistelsen. Alla ovanstående uppgifter lämnades också på fullt förståelig svenska. På vår fråga hur de nyförvärvade kunskaperna nu komme att utnyttjas, svarade fröken Tomasow, att det antagligen bleve till studium av nordiska språk vid universitetet i Tartu, där som bekant rikssvensk professor i ämnet finnes.

Och om så blir fallet, måste man ju säga, att kurserna givit önskat resultat.

N.

HJ. PÖHL:

## Ett sensommarbesök på Gotland.

II

För en estlandssvensk är det synnerligen lärorikt och på samma gång en upplevelse för livet att få komma över till det „goda landet“ Det är verkligen ett gott-land. En Vormsöbo sade en gång: „Vill Du hälsa på släktingar så får Du resa till Gotland“. Och däri ligger nog en icke så stor överdrift. Icke mindre än ett 80-tal Vormsöfräknar och numera även många fruar samt manlig ungdom ha tagit arbetsanställning på ön eller äga redan sitt eget lilla bo. Jag hade nämligen den stora förmånen, att få besöka några av våra landsmän och även få lyssna till utomstående omdömen om de våra därute. Oförglömlig var den sista augusti, då man fördjupad i tankar vandrade genom de många portalerna och det växerrika förflutna omstöptes till nya former i fantasiens värld. Rent instinktivt fästes ens blick vid ett hus på Tranhusgatan, som var olikt de andra. Ett modernt stenhus bland de historiska kvarlevorna. Skylten: Matserverning hälsades med stor tillfredsställelse. Efter alla dessa irrfärder genom de slingrande och trånga gränderna var det nog värt att begrunda denna inbitering något närmare. Ännu några „trötta trappsteg“ och

målet hade nåtts. Allt gick enligt beräkning — maten var verkligen god och smakade särskilt bra denna gång —, men när jag bad att få räkningen, så vägrade man att hörsamma detta önskemål. Och på mitt berättigade „varför“ kom det något förvånande svaret: Fru Petersson skall be få bjuda pastorn på middagen i dag. Överraskningen var ju stor. Nu gällde det bara att taga saken lugnt och verka förståelsefull. Jag bad få träffa denna „hemlighetsfulla“ fru P. för att framföra mitt tack för gästvänligheten. Det dröjde icke länge och en ungdomlig vänlig dam trädde in och utbrast: „He ä riktigt rolet te få ain helsning haimfrån“. Nu lyftes slöjan och gatan löstes. Hon var hemma från Vormsö och hade för ett tiotal år sedan flyttat från Kärrslätt till Gotland som fröken Katarina V., vilket namn sedan utbyts mot fru P. Hon berättade för mig att hon var både lycklig och glad åt sitt öde och hade bara en önskan: få mor över från Vormsö. I sta'n visste man säga, att hon icke bara var en duktig kokerska utan även en snäll mamma för många av ungdomarna som kommit över.

(Forts.)

## Fornfynd i Tallinn.

Vid grävningsarbeten vid Tartu maantee i Tallinn förra veckan stötte arbetarna på en troligen medeltida kyrkogård, där inalles 30 skelett blevo utgrävda. Alla skelett voro radade i regelbundna rader, av vilket framgår att man har att göra med en kyrkogård och inte en tillfällig krigs- eller pesttids begravningsplats. Endast ett skelett, på vilket bröst man hittade mynt, låg avsidet från de andra. Kanske var det någon rik och framstående borgare som begrovs avsidet från de övriga och med myntpåsen på bröstet.

Mynten, som hittades, äro från år 1597. Sedan några av dem rensats och putsats från rost och mögel kunde man läsa

inskriften på dem. Det framgick att de äro från Sveriges — Polens gemensamme konung Sigismunds tid.

Mynten äro av silver och på den ena sidan kan man se Wasarnas vapen och på den andra en sköld med tre kronor. Bredvid skölden märkes vidare talet 97, vilket alltså betyder år 1597, och slutligen Sigismunds initialer.

I Tallinns stadsarkiv förvaras en karta från svensktiden av Tallinn med omgivning från år 1688. På denna karta står emellertid ingen kyrkogård upptagen vid nuvarande Tartu maantee och man tror att den tiden hade begravningsplatsen redan råkat i glömska.

Alla skelett lades i en gemensam kista och begrovs i en kyrkogård.

## Skolföreståndare A. Stahl

har valts till ordförande i svenska församlingens i Tallinn kyrkoråd efter dir. A. Grönholm, som av sagt sig på grund av bortvaro från staden.

### Meddelande.

Då till „Kustbon“ inkommit förfrågningar om rese möjligheter till Narva den 18 okt. då Narvamonumentet inviges, meddelas härmed att redaktionen dit tänker anordna en bussresa, som skulle avgå från Tallinn söndagen den 18 okt. kl 5.30 på morgonen och skulle i god tid hinna till festligheternas öppnande. Återresan anträdes samma dag. Anmälningar emottagas på „Kustbons“ redaktion, Riddargatan 3, telef. 470-08. Pris för tur och re-turresa kr. 5.

### Mänsklighetens fackla skall ej slockna i barbariets skymning.

Inför en mycket talrik publik höll Winston Churchill ett föredrag som var ägnat vissa sidor av de fransk-brittiska förbindelserna.

Churchill grupperade nationerna i tre kategorier: De som styras av nationalsocialister, de som styras av bolsjeviker samt slutligen de som styra sig själva. Enligt talarens mening trygga de liberala författningarna i Frankrike, Storbritannien, Förenta staterna, Schweiz, Belgien och de skandinaviska länderna icke blott medborgarnas rättigheter utan de sätta även dessa i stånd att skapa det största materiella välstånd, i största utsträckning fördelat bland folkens massor. Churchill tillade: „Vi äga icke blott en stor skatt. Vi ha också en stor sak att försvara. Huru skulle vi, som uppfostras i frihetens atmosfär, kunna finna oss i att bli fjättrade och försedda med munlås? Hellre än att underkasta oss ett sådant förtryck skulle vi åta oss vilket offer som helst“.

## Spanien.

Om erövringen av Toledo meddelas nu följande detaljer:

Då de i borgen Alcazar inneslutna kadetterna märkte att deras befriare nalkades, gjorde de ett utfall och togo sina motståndare i ryggen. När general Francos trupper och kadetterna uppnådde förbindelse med varandra, utbröt ett stormande jubel. Kadetternas uniformer voro nästan fullständigt sönderrivna. Också de svårast sårade hade släpat sig ut i det fria och ropade utan uppehåll:

„Leve Spanien!“

Kvinnorna, som likaledes blivit befriade från borgens valv, föllo på knä, gjorde korstecknet och gråto av glädje.

Själva staden lär icke ha lidit alltför stora skador under inbördeskriget med undantag för Alcazar och omgivningen kring katedralen, den sistnämnda är dock orörd.

### Endast 80 döda av rebel-lerna i Alcazar.

Officiellt meddelas, att av de 1,200 personer som belägrats i Alcazar i Toledo samtliga utom 80 återfunnits levande. Icke mindre än 500 voro dock sårade.

### En av Spaniens största vapenfabriker i de nationellas händer.

Toledos intagning har av nationella truppers höghvarter i Valladolid offentliggjorts officiellt. I och med stadens intagande har en av Spaniens största vapenfabriker fallit i de nationellas händer.

Till Toledos försvarare hörde bl. a. en avdelning katalanska miliser, vilka emellertid för några dagar sedan egenmäktigt lämnade Toledofronten och begåvo sig till Madrid. Katalanerna förklarade att de vägrade att kämpa vidare på Toledofronten „emedan det betydde säker död“. Avdelningen omhändertogs av röda miliser, vilka avvärjades den. Vid avvärjningen, kom det till häftig skottväxling under vilken ett antal milismän dödades och sårades.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.  
A. Stahl.

A. Aspelin.

Lokalredaktörer:

Vormsi, T. Gärdström.  
Noarootsi, V. Pöhl.  
Höbring, A. Vesterberg.  
Roslep, A. Bergman.

Rüütli 3, Tallinn. Tel. 470-08

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 „ „ 1:—	1/2 „ „ 2:—

## Ett och annat.

Estniska pressen klagar över att Valks kretsstyrelse lär ha besvär med att utreda klagomål mot ett kommunalråd, för att det vid kommunala sammanträden, enligt vad som av undersökningen framgår, ha använt alkohol vid sammanträdet. Vid middagstiden har sammanträdet avbrutits och rådet har vandrat ut i skogen där festandet fortsatte. Undertecknad finner att nämnda kommunalråd besmittats av många andra större välkända världsförbund, som föredra en festmiddag i stället för att befatta ett bestämt beslut i den ena eller andra riktningen, varigenom de eventuellt skulle kunna skaffa sig en motpart.

Spjuver.

## Kom ihåg Kulturfondens sparbössa!

### Gudstjänster.

Svenska kyrkan i Tallinn:

Söndagen den 4 okt. kl. 11 fm. högmässa, K. Nilsson.

Söndagen den 11 okt. kl. 1/2 11 fm. högmässa i Lilla Rågå kapell.

### Kontraktssynod

med Estniska kyrkans svenska kontrakt hålles månd. d. 5 okt. i Haapsalu. Synoden börjar med gudstjänst i Jaanskyrkan kl. 11.30 fm., varvid diakon J. Isacsson från Rikholdi predikar. Förhandlingarna äga rum i Haapsalu prästgård med början kl. 12.30.